

กระบวนการเรียนรู้เพื่อเปลี่ยนแปลงการดำเนินชีวิตตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรตำบลภูน้ำหยด จังหวัดเพชรบูรณ์

Learning Process for Life Change According to the Concept of Sufficiency Economy Philosophy of Phu Nam Yod Sub-district Farmers, Phetchabun Province

อัญธิษฐา อักษรศรี¹ พระมหาบุญเลิศ ช่วยธานี² พระมหาประกาศิต จิตติปสิททิกร³
พระปลัดประพจน์ อยู่สำราญ⁴ และสัญญา สดประเสริฐ⁵

Received: December 05, 2022

Revised: February 23, 2023

Accepted: February 23, 2023

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) กระบวนการเรียนรู้เพื่อเปลี่ยนแปลงการดำเนินชีวิตตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกร 2) ศึกษากิจกรรมการเรียนรู้กระบวนการเรียนรู้เพื่อเปลี่ยนแปลงการดำเนินชีวิตตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกร และ 3) ประเมินผลกระบวนการเรียนรู้เพื่อเปลี่ยนแปลงการดำเนินชีวิตตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกร ตำบลภูน้ำหยด จังหวัดเพชรบูรณ์ เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของเกษตรกรตำบลภูน้ำหยด จังหวัดเพชรบูรณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาประกอบบริบท นำเสนอรายงานแบบพรรณนาเชิงวิเคราะห์ ผลการวิจัย พบว่า 1) กระบวนการเรียนรู้เพื่อเปลี่ยนแปลงการดำเนินชีวิตตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรสามารถส่งผลผลิตออกสู่ตลาดได้สูงสุดเป็นอันดับหนึ่ง สอดคล้องกับทรัพยากรของพื้นที่นั้นเป็นหลัก มีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในภายนอกอาศัยความรอบรู้ 2) กิจกรรมการเรียนรู้กระบวนการเรียนรู้เพื่อเปลี่ยนแปลงการดำเนินชีวิตตาม

¹⁻⁵ วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย; Buddhapanya Si Dvaravati Buddhist College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Corresponding author, e-mail: Auntittha05@gmail.com

แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกร การดำรงชีวิตจำเป็นต้องมีความรู้และคุณธรรม ประกอบด้วยความรู้ช่วยสร้างภูมิคุ้มกันที่เหมาะสม ควบคู่ไปกับการลดต้นทุนการผลิตและเพิ่มทักษะ ความรู้ เทคนิค วิธีการต่าง ๆ นำมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ รวมถึงการลด ละ เลิก ใช้สารเคมีในภาคเกษตรกรรม และ 3) ประเมินผลกระบวนการเรียนรู้เพื่อเปลี่ยนแปลงการดำเนินชีวิตตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกร ตำบลภูน้ำหยด จังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่าเปลี่ยนแปลงการดำเนินชีวิต มีความเข้าใจการทำเกษตรผสมผสานกระบวนการอบรมพึ่งพาตนเองได้ สามารถวางแผนการทำเกษตรปลอดภัยในครัวเรือนได้ เกษตรกรได้บริโภคอาหารปลอดภัย ลดรายจ่ายแลกเปลี่ยนอาหารภายในชุมชน เกิดการแบ่งปันการใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านเศรษฐกิจ ด้านต้นทุนการผลิต ด้านสุขภาพ สร้างและขยายเครือข่ายขับเคลื่อนการปรับเปลี่ยนวิถีการเกษตรตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

คำสำคัญ: กระบวนการเรียนรู้, เปลี่ยนแปลง, การดำเนินชีวิต, พอเพียง

Abstract

The objectives of this research article were 1) to study the learning process for life change according to the sufficiency economy philosophy of farmers; 2) to study the learning activities, the learning process for life change according to the sufficiency economy philosophy of farmers; and 3) to assess the learning process for life change according to the sufficiency economy philosophy of farmers in Phu Nam Yod Sub-district, Phetchabun Province. This was a participatory action research. Data were analyzed by contextual analysis. An analytical descriptive report was presented. The results of the research revealed that 1) the learning process for life change according to the sufficiency economy philosophy of the farmers was able to deliver the highest number of products to the market in conformity with the resources of that area mainly. It had a fairly good built-in immune system against any impact caused by internal and external changes based on knowledge; 2) in terms of learning activities, learning process to change the way of life according to the sufficiency economy philosophy of farmers, living required knowledge and virtue consisting of knowledge to help build proper immunity along with reducing production costs and

increasing skills, knowledge, techniques, methods to adapt to suit the conditions of the area, including reducing and eliminating the use of chemicals in the agricultural sector; and 3) evaluation of the learning process for life change according to sufficiency economy philosophy of the farmers in Phu Nam Yod Sub-district, Phetchabun Province found that there was a lifestyle change; there was an understanding of integrated farming of self-reliant training process; there was a plan for safe farming in the household; farmers had consumed safe food; there was a reduction in expenses; there was a food exchange within the community; there was a sharing of sufficiency economy philosophy in terms of economy, cost of production, and health; a network had been created and expanded to drive the change of agricultural ways according to the concept of the sufficiency economy philosophy.

Keywords: Learning Process, Change, Lifestyle, Self-Sufficiency

บทนำ

บริบทของภาคเกษตรในปัจจุบัน เป็นรูปการทำการเกษตรแผนใหม่ที่รับเอาวิธีการที่เต็มไปด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ เพื่อตอบสนองความต้องการของตลาด ทำให้เกษตรกรต้องเปลี่ยนแปลงระบบการผลิตจากระบบการผลิตแบบเลี้ยงตัว (Self-sufficient Economy) ให้กลายเป็นระบบการผลิตแบบเลี้ยงตลาด (Market Economy) เปลี่ยนแบบแผนการผลิตเดิมชนิดพึ่งตนเอง (Self-reliance) ให้กลายเป็นชนิดพึ่งคนอื่น หรือพึ่งระบบภายนอก คือ พึ่งทุน พึ่งเทคนิค และพึ่งนโยบายและเปลี่ยนวิถีชีวิตเดิมของเกษตรกรแบบจากการเป็น “ผู้รู้ทาง” ในการตัดสินใจเกี่ยวกับผลผลิตและการดำเนินชีวิต ให้กลายเป็น “ผู้หลงทาง” ไปกับกระแสความซับซ้อนของกลไกการผลิตและการตลาด (พระมหาบุญเลิศ ช่วยธานี, 2546) การใช้แนวทางการพัฒนาประเทศไปสู่ความทันสมัยได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแก่สังคมไทยอย่างมากในทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม สังคมและสิ่งแวดล้อม อีกทั้งกระบวนการของความเปลี่ยนแปลงมีความสลับซับซ้อนจนยากที่จะอธิบายในเชิงสาเหตุและผลลัพธ์ได้ เพราะการเปลี่ยนแปลงทั้งหมดต่างเป็นปัจจัยเชื่อมโยงซึ่งกันและกัน สำหรับผลของการพัฒนาในด้านบวกนั้น การเพิ่มขึ้นของอัตราเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ความเจริญทางวัตถุ และสาธารณูปโภคต่าง ๆ ระบบสื่อสารที่ทันสมัยหรือการขยายปริมาณและกระจายการศึกษาอย่างทั่วถึงมากขึ้น แต่ผลด้านบวกเหล่านี้ส่วนใหญ่

กระจายไปถึงคนในชนบท หรือผู้ด้อยโอกาสในสังคมน้อย กระบวนการเปลี่ยนแปลงของสังคมได้เกิดผลลบติดตามมาด้วย เช่น การขยายตัวของรัฐเข้าไปในชนบท ได้ส่งผลให้ชนบทเกิดความอ่อนแอในหลายด้าน ทั้งการต้องพึ่งพิงตลาดและพ่อค้าคนกลางในการส่งสินค้าทุน ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ ระบบความสัมพันธ์แบบเครือญาติ และการรวมกลุ่มกันตามประเพณีเพื่อการจัดการทรัพยากรที่เคยมีอยู่แต่เดิมแตกสลายลง ภูมิความรู้ที่เคยใช้แก้ปัญหาและสั่งสมปรับเปลี่ยนกันมาถูกลืมเลือนและเริ่มสูญหายไป เศรษฐกิจพอเพียงเพื่อให้เกิดบูรณาการการพัฒนาในทุกมิติอย่างสมเหตุสมผลมีความพอประมาณ และมีระบบภูมิคุ้มกันและการบริหารจัดการความเสี่ยงที่ดี

ตำบลภูน้ำหยด ตั้งอยู่ในเขตอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ (สำนักบริหารทะเบียนกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, 2566) แบ่งเขตการปกครองเป็น 16 หมู่บ้าน มีประชากร 7,356 คน รวม 2,605 ครัวเรือน ชาวบ้านร้อยละ 90 ประกอบอาชีพทำเกษตรไร่ไถ่ และไร่มันสำปะหลัง ตำบลภูน้ำหยด มาจากชื่อของหมู่บ้านภูน้ำหยด ซึ่งเป็นภูเขาและป่าไม้หนาทึบ มีสัตว์ป่านานาพันธุ์หลายชนิด ในอดีตบริเวณนี้ไม่มีแหล่งน้ำใช้อุปโภค บริโภคชาวบ้านจึงต้องอาศัยน้ำหยดซึ่งออกมาจากชั้นหินตลอดทั้งปี ต่อมาชาวบ้านจึงเรียกว่าหมู่บ้าน “ภูน้ำหยด” และนำมาเป็นชื่อตำบลภูน้ำหยด แม้ว่าในพื้นที่ตำบลภูน้ำหยดจะมีการค้นพบเปลือกหอยโบราณอายุนับล้านปีนับว่าเป็นพื้นที่ทางประวัติศาสตร์โลกที่สำคัญ แต่ยังไม่ได้รับการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว ยังไม่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้าไปในพื้นที่เพื่อสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน ประชาชนซึ่งประกอบอาชีพทำเกษตรไร่ไถ่และไร่มันสำปะหลังมาในอดีตจนมาถึงปัจจุบันก็ยังไม่มีการเปลี่ยนแปลงอาชีพ จากเวทีสะท้อนปัญหาร่วมกับชาวบ้าน พบว่า การทำเกษตรของในตำบลภูน้ำหยดเป็นเกษตรแบบพึ่งพาน้ำฝน การทำไร่ไถ่และไร่มันสำปะหลังจึงเป็นทางเลือกแบบง่ายที่สุดสำหรับพื้นที่ที่ขาดระบบชลประทานที่ดี แต่การจำหน่ายผลผลิตก็ยังตกอยู่ในวงจรที่ผลิตได้แต่ไม่มีอำนาจในการกำหนดราคาสินค้า จึงทำให้เกษตรกรในตำบลภูน้ำหยดส่วนใหญ่ติดอยู่ในวงจรหนี้สิน คือ เกษตรกรได้ประสบปัญหาหนี้สินอยู่ 2 ประเภท คือ หนี้สินที่เกิดจากการลงทุนซื้อรถไถหรืออุปกรณ์ทำการเกษตรที่มีราคาสูงมาช่วยผ่อนแรงในการทำเกษตร และหนี้สินจากต้องกู้เงินมาลงทุนในการทำเกษตรตั้งแต่การไถพื้นที่ ซื้อวัสดุเคมีมาใช้ เมื่อได้ผลผลิตก็นำไปชำระหนี้แล้วกู้ยืมเพื่อลงทุนในช่วงเวลาต่อไปใหม่อีกทั้งในพื้นที่ตำบลภูน้ำหยดไม่พบต้นแบบบุคคลที่ดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง การใช้พื้นที่บริเวณบ้านเพื่อสร้างแหล่งอาหารมีจำนวนน้อย ส่วนมากต่างพึ่งพาอาหารจากภายนอกชุมชน จึงถือได้ว่าเกษตรกรขาดความมั่นคงทางอาหาร

จากสภาพบริบทดังกล่าวจึงเป็นประเด็นที่ในการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการเปลี่ยนแปลงการดำรงชีพจากวิถีเศรษฐกิจแบบพึ่งพิงตลาดสู่วิถีเศรษฐกิจแบบ

พึ่งตนเองกระบวนการเรียนรู้เพื่อเปลี่ยนแปลงการดำเนินชีวิตตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรตำบลภูน้ำหยด จังหวัดเพชรบูรณ์โดยมุ่งการเพิ่มศักยภาพในการทำการเกษตรผ่านการออกแบบกระบวนการที่ไม่ต้องทิ้งการทำเกษตรแบบเดิมและมีการจัดการพื้นที่ให้เป็นเศรษฐกิจพอเพียง โดยเกษตรกรเข้ามามีส่วนร่วมพัฒนาระบบและกลไกขับเคลื่อนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการดำรงชีพที่สามารถพึ่งตนเองในด้านความมั่นคงทางอาหารและขยายผลในพื้นที่เพื่อให้เกษตรกรชาวไร่อ้อยและไร่มันสำปะหลังมีอาชีพโดยทางอาหารที่มั่นคงต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษากระบวนการเรียนรู้ในการเปลี่ยนแปลงการดำเนินชีวิตตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรตำบลภูน้ำหยด จังหวัดเพชรบูรณ์
2. เพื่อศึกษากิจกรรมการเรียนรู้กระบวนการเรียนรู้ในการเปลี่ยนแปลงการดำเนินชีวิตตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรตำบลภูน้ำหยด จังหวัดเพชรบูรณ์
3. เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ของกระบวนการเรียนรู้ในการเปลี่ยนแปลงการดำเนินชีวิตตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรตำบลภูน้ำหยด จังหวัดเพชรบูรณ์

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) มีกลุ่มผู้ร่วมปฏิบัติการที่เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อศึกษารูปแบบการพัฒนาหลักสูตรเกษตรกรผู้เปลี่ยนชีวิตตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

สำหรับเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเนื่องจากการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมกลุ่มเป้าหมาย คือ เกษตรกรตำบลภูน้ำหยด จังหวัดเพชรบูรณ์ จึงกำหนดให้ตัวคณะผู้วิจัยเองเป็นเครื่องมือในการวิจัย นอกจากตัววิจัยเองผู้วิจัยก็ยังเลือกใช้เครื่องมืออื่น ๆ เช่น บันทึกภาคสนามของผู้วิจัย โดยในบันทึกนี้ผู้วิจัยได้รับรู้ระหว่างการสังเกต และการประชุมกลุ่มย่อยแบบสภากาแฟ (World Café) โดยผู้วิจัยได้กำหนดกระบวนการจัดเก็บข้อมูลทุกระยะของการดำเนินการวิจัยที่ทำร่วมกับเกษตรกร

การเก็บรวบรวมข้อมูลคณะผู้วิจัยเข้าไปอยู่ในภาคสนาม ทำความคุ้นเคย และพูดคุยกับชาวบ้าน โดยเริ่มทำงานตั้งแต่การรับทราบประเด็นปัญหาเพื่อนำมาพัฒนาเป็นข้อเสนอการวิจัย จนเกษตรกรในพื้นที่ได้เริ่มเรียนรู้กระบวนการทำงานร่วมกันในการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงการดำรงชีพจากวิถีเศรษฐกิจแบบพึ่งตลาดสู่วิถีเศรษฐกิจแบบพึ่งตนเอง จึงทำให้ในขั้นตอนของการสร้างความคุ้นเคย ความไว้วางใจ และการรับรู้ปัญหา มีความคล่องตัวสะดวกมากขึ้น แต่ในกระบวนการ

เก็บข้อมูลในวิจัยเชิงปฏิบัติการ ผู้วิจัยใช้เทคนิคการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วม อันประกอบด้วย เทคนิค Participatory Workshop เทคนิค AIC เทคนิค Time line เทคนิค Participatory Mapping เทคนิคการสร้างฉากทัศน์ (Scenario Building) เทคนิค PTD (Participatory Technology Development) เทคนิค Facilitators และเทคนิคเกมสวมบทบาทสมมติ (RPG) เพื่อให้ได้ข้อมูลการวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูลจากกระบวนการมีส่วนร่วมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นในกระบวนการเชิงปฏิบัติการ

สำหรับการดำเนินการวิจัยและการเก็บรวบรวมข้อมูล คณะผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น 5 ระยะ คือ การเตรียมการ (Pre-Research) การวางแผน (Planning) การปฏิบัติตามแผน (Action) การสังเกตผล (Observation) และการสะท้อนผล (Reflection) ดังนี้

1. ระยะเตรียมการ (Pre-Research) มีกิจกรรม คือ การจัดประชุมสัมมนา เพื่อสร้างความคุ้นเคย และชี้แจงแผนการทำงานโดยใช้เทคนิค Participatory Workshop เทคนิค AIC และเทคนิค Time Line ทั้งนี้ ในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยมุ่งเพิ่มศักยภาพด้านความรู้ในการทำการเกษตรตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงให้เกษตรกร และสนับสนุนการจัดตั้งกลุ่มแกนนำเกษตรกร

2. ระยะการวางแผน (Planning) มีกิจกรรม คือ จัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อวิเคราะห์ข้อจำกัดและโอกาสของการทำเกษตรตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่แตกต่างกันในแต่ละครัวเรือน และวิเคราะห์ทุนความพร้อมในการดำเนินชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงของกลุ่มเป้าหมาย โดยเครื่องมือที่ใช้ คือ เทคนิค Participatory Workshop และ Participatory Mapping และใช้เทคนิคการสร้างฉากทัศน์ (Scenario Building)

3. ระยะการปฏิบัติตามแผน (Action) มีกิจกรรม คือ นำแผนจากขั้นตอนที่ 1 ไปสู่การปฏิบัติตาม ได้แก่ 1) กิจกรรมการพัฒนาศักยภาพ 2) กิจกรรมการพัฒนาพื้นที่ 3) กิจกรรมสร้างเครือข่ายร่วมจัดการ เช่น จัดพื้นที่บริเวณบ้านทำสวนเกษตรตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง การทำผลิตภัณฑ์ปลอดสารพิษและการทำปุ๋ยชีวภาพ ร่วมกับภาคีเครือข่าย 4) กิจกรรมพัฒนาระบบการสนับสนุน เช่น การจัดการความรู้และการถอดบทเรียนการทำเกษตรแบบเศรษฐกิจพอเพียง การสร้างเครือข่ายหรือจัดตั้งตลาดชุมชนรองรับผลิตภัณฑ์ปลอดสารพิษ โดยใช้เทคนิค PTD (Participatory Technology Development) และเทคนิค Facilitators

4. ระยะการสังเกตผล (Observation) มีกิจกรรม คือ การนิเทศ ติดตาม สนับสนุน การดำเนินงาน จัดประชุมกลุ่มย่อยเพื่อสรุปผลการดำเนินงาน รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรเกษตรกรผู้เปลี่ยนชีวิตตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง สร้างความตระหนักถึงความมั่นคงทางอาหารจากการทำการเกษตรตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง และประชุมเชิงปฏิบัติการร่วมกันหาแนวทางในการ

เปลี่ยนแปลงมาสู่การดำรงชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้เทคนิคเกมสวมบทบาทสมมติ (RPG)

5. ระยะสะท้อนผล (Reflection) มีกิจกรรม คือ กระบวนการมีส่วนร่วม พัฒนาข้อตกลงร่วมกันในการจัดตั้งเครือข่ายเกษตรกรตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้ การจัดประชุมเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ถอดบทเรียน สรุปผลการดำเนินงานและวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรคในการดำเนินงานและวางแผนในการแก้ไขปัญหาในครั้งต่อไป พัฒนาข้อตกลงร่วมกันอย่างยั่งยืน ให้สอดคล้องกับนโยบายท้องถิ่น ระบบงาน ทีมงาน ความต้องการที่เกิดจากคนในชุมชน

สรุปผลการวิจัย

คณะผู้วิจัยร่วมกับผู้แทนกลุ่มเกษตรกรจึงได้ร่วมกันค้นหาแนวทางในการแก้ปัญหาข้างต้น อันเนื่องจากอ้อยและมันสำปะหลังเป็นพืชเศรษฐกิจหลักของหมู่บ้าน การยกเลิกการปลูกคงเป็นไปได้ยาก จำเป็นจะต้องสร้างทางเลือกในระบบเกษตร โดยเกษตรกรสามารถเลือกใช้ได้ตามศักยภาพ ความเหมาะสม และเงื่อนไขของครอบครัวที่สำคัญทางเลือกนี้จะต้องนำไปสู่ความยั่งยืนตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้

1. การศึกษากระบวนการเรียนรู้ในการเปลี่ยนแปลงการดำเนินชีวิตตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรตำบลภูน้ำหยด จังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า การพึ่งพาอาศัยกันระหว่างทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และมนุษย์ อย่างเหมาะสมตามบริบทของพื้นที่ โดยมีประเด็นแนวทางการแก้ปัญหาที่สำคัญ 3 ประการ คือ

1.1 ปรับเปลี่ยนจากการผลิตพืชเดี่ยวเป็นเกษตรผสมผสาน เช่น จากปลูกอ้อย ปลูกมันสำปะหลัง หรือพืชไร่นาชนิดใดชนิดหนึ่งเพียงอย่างเดียว อาจมีการทำเกษตรแบบผสมผสาน รวมถึงการผลิตไม้ผล ไม้ยืนต้น ไม้ดอก ไม้ประดับ การเลี้ยงสัตว์และการประมง โดยคำนึงถึงความต้องการของครอบครัวและความสอดคล้องกับทรัพยากรของพื้นที่นั้นเป็นหลัก และเห็นผลในระยะสั้น ๆ

1.2 เพิ่มความหลากหลายในแปลงการผลิตเพื่อผลตอบแทนในระยะยาวที่ผลตอบแทนอาจมีใช้ตัวเงินเพียงอย่างเดียว อาจมาในรูปแบบของอาหารที่ปลอดภัย การลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็น ความเอื้อเฟื้อกันชุมชน โดยให้ความสำคัญกับการจัดการทรัพยากรพื้นฐาน คือ ดิน และน้ำ ควบคู่ไปกับการลดต้นทุนการผลิตและเพิ่มทักษะ ความรู้ เทคนิค วิธีการต่าง ๆ นำมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ รวมถึงการลด ละ เลิกใช้สารเคมีในภาคเกษตรกรรม

1.3 สร้างและขยายเครือข่ายขับเคลื่อนการปรับเปลี่ยนวิถีการเกษตรตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและร่วมกันสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในด้านการมีแหล่งอาหารที่ปลอดภัย และการทำเกษตรที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม เช่น การรวมกลุ่มทำเกษตรอินทรีย์ กลุ่มผลิตและใช้ปุ๋ยอินทรีย์

2. กิจกรรมการเรียนรู้กระบวนการเรียนรู้ในการเปลี่ยนแปลงการดำเนินชีวิตตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรตำบลภูน้ำหยด จังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า ผู้แทนกลุ่มเกษตรกรได้ร่วมกันค้นหาแนวทางในการแก้ปัญหาผลกระทบและผลกระทบที่เกิดขึ้นกับเกษตรกรแล้ว คณะผู้วิจัยจึงได้พัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมสำหรับเพิ่มศักยภาพของเกษตรกรในการทำเกษตรตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ผ่านการออกแบบกระบวนการที่ไม่ต้องทิ้งการทำเกษตรแบบเดิมและมีการจัดการพื้นที่ให้เป็นเศรษฐกิจพอเพียงโดยการมีส่วนร่วมของเกษตรกร มีกระบวนการพัฒนาหลักสูตร จากแนวคิดแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง แนวคิดเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม แนวคิดเกี่ยวกับมาตรฐานและตัวชี้วัดคุณภาพชีวิต แนวคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจชุมชน แนวคิดเกี่ยวกับนวัตกรรมทางสังคม แนวคิดเกี่ยวกับความมั่นคงทางอาหาร และแนวคิดเกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ เพื่อใช้เป็นกรอบออกแบบหลักสูตรการฝึกอบรมและกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของเกษตรกร รวมถึงวางแผนการจัดกิจกรรมฝึกอบรมที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตหรือปฏิทินกิจกรรมของเกษตรกรในวัฏจักรการปลูกอ้อยและมันสำปะหลัง โดยคณะผู้วิจัยได้จัดทำร่างหลักสูตรฝึกอบรมในชื่อหลักสูตร “เกษตรกรผู้เปลี่ยนแปลงชีวิต” ที่เกิดจากการวิเคราะห์สภาพปัญหาของเกษตรกรในวัฏจักรการปลูกอ้อยและมันสำปะหลัง และความต้องการของกลุ่มเกษตรกร รวมถึงแนวทางการเพิ่มศักยภาพในการทำการเกษตรตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ผ่านการออกแบบกระบวนการที่ไม่ต้องทิ้งการทำเกษตรแบบเดิมและมีการจัดการพื้นที่ให้เป็นเศรษฐกิจพอเพียง สร้างความมั่นคงทางอาหาร ลดการพึ่งพาอาหารจากภายนอก สามารถพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน โดยร่างหลักสูตรฝึกอบรม “เกษตรกรผู้เปลี่ยนแปลงชีวิต” โดยจัดกิจกรรมการเรียนรู้ออกเป็น 5 Module คือ

Module 1: วัฏจักรชีวิตในไร่อ้อย และมันสำปะหลัง มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เกษตรกรผู้ปลูกอ้อยและมันสำปะหลัง สามารถเขียนขั้นตอน กระบวนการปลูกอ้อย มันสำปะหลังแบบครบวงจร ตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงการเก็บเกี่ยวผลผลิตสู่ตลาด ตลอดจนสามารถวิเคราะห์ต้นทุน รายรับ รายจ่าย ความคุ้มทุน หรือผลตอบแทนที่ได้รับได้

Module 2: เมื่อชีวิตพึ่งพาอาหารจากภายนอก มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เกษตรกรผู้ปลูกอ้อยและมันสำปะหลัง มองเห็นปัญหาจากการบริโภคอาหารที่เจ็บป่วยด้วยสารพิษตกค้าง

วิเคราะห์รายจ่ายที่ต้องซื้ออาหารจากภายนอก และผลกระทบจากการพึ่งพาอาหารที่ไม่ปลอดภัย มุ่งให้ผู้อบรมเข้าใจและเห็นความสำคัญในเรื่องการบริโภคอาหารที่มีประโยชน์ ปลอดภัย ปลอดภัย ปลอดภัย ร่วมถึงการประโยชน์ของการทำบัญชีครัวเรือนเพื่อการพึ่งตนเอง จนเกิดการปรับเปลี่ยนวิธีลดรายจ่ายโดยการพึ่งพาตนเอง

Module 3: สร้างอาหารในบ้านเรา มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เกษตรกรผู้ปลูกอ้อยและมันสำปะหลัง สามารถวางแผนการจัดการพื้นที่บริเวณบ้านของตนเอง หรือแบ่งพื้นที่ในไร่ เพื่อปลูกผักสวนครัว ผลิตอาหารที่ปลอดภัยได้ และสร้างความมั่นคงทางอาหารในครัวเรือน

Module 4: ก้าวสู่ชีวิตแบบพอเพียง มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เกษตรกรผู้ปลูกอ้อยและมันสำปะหลัง เข้าใจปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้อย่างลึกซึ้ง สามารถนำไปปรับใช้ในการดำรงชีวิตได้อย่างเหมาะสม เกิดแนวคิดการสร้าง ความมั่นคง ด้านสุขภาพ ด้านการเงิน ด้านคุณภาพชีวิต ด้านสังคม เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขบนพื้นฐานการพึ่งตนเองอย่างพอประมาณ มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกัน

Module 5: ปฏิบัติการสร้าง ความมั่นคงทางอาหาร มีจุดมุ่งหมายเพื่อติดตามประเมินผลความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับเกษตรกรผู้ปลูกอ้อยและมันสำปะหลัง โดยการวิเคราะห์จากจัดการเวลาการผลิตเกษตรปลอดภัยและการสร้างความมั่นคงทางอาหารด้วยการพึ่งตนเองตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ควบคู่กับทำไร่อ้อยและมันสำปะหลัง ซึ่งเป็นอาชีพหลักและนำมาซึ่งรายได้หลัก และการขยายผลจากครอบครัวแกนนำการเปลี่ยนแปลง 20 ครอบครัวและเป็นแกนนำขยายผลสู่เกษตรกรกลุ่มอื่น ๆ

3. ผลสัมฤทธิ์ของกระบวนการเรียนรู้ในการเปลี่ยนแปลงการดำเนินชีวิตตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรตำบลภูน้ำหยด จังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า เป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อเปลี่ยนแปลงการดำเนินชีวิตตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรตำบลภูน้ำหยด จังหวัดเพชรบูรณ์ การศึกษากิจกรรมการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้เพื่อเปลี่ยนแปลงการดำเนินชีวิตตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรตำบลภูน้ำหยด จังหวัดเพชรบูรณ์ และการประเมินผลกระบวนการเรียนรู้เพื่อเปลี่ยนแปลงการดำเนินชีวิตตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรตำบลภูน้ำหยด จังหวัดเพชรบูรณ์ ซึ่งมุ่งถึงความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในส่วนการประเมินผู้ที่เข้ารับการอบรมตามกระบวนการของหลักสูตร พบว่า ผู้ผ่านการอบรมได้มีการนำบทเรียนการปรับใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาอธิบายให้สมาชิกในครอบครัว มีการพูดถึงโทษของอาหารอันตราย ค่าใช้จ่ายที่หมดไปจากการจับจ่ายใช้สอย ซื้อผักต่าง ๆ วิธีการลดรายจ่ายและสร้างอาหารปลอดภัยจากการปลูกไว้รับประทาน

เอง และร่วมกันวางแผนจัดการพื้นที่ของตนเองให้เกิดประโยชน์ในการสร้างมั่นคงทางอาหาร ร่วมออกแบบการทำเกษตรปลอดภัยในครัวเรือน เพื่อการลดรายจ่าย และการพึ่งตนเองตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีครอบครัวแกนนำการเปลี่ยนแปลงที่เข้าอบรมในหลักสูตรที่จัดขึ้น ได้จัดทำแผนที่สร้างความมั่นคงทางอาหารและได้รับเมล็ดพันธุ์ผักสวนครัวเพื่อนำไปปลูกในพื้นที่เพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหารและลดรายจ่ายในครัวเรือนได้ เป็นการเปลี่ยนแปลงการดำรงชีพจากวิถีเศรษฐกิจแบบพึ่งตลาดสู่วิถีเศรษฐกิจแบบพึ่งตนเองของชาวไร่อ้อยและไร่มันสำปะหลัง ในประเด็นต่าง ๆ จึงสรุปผล

อภิปรายผลการวิจัย

1. การศึกษากระบวนการเรียนรู้เพื่อเปลี่ยนแปลงการดำเนินชีวิตตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรตำบลภูน้ำหยด จังหวัดเพชรบูรณ์ ให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล ความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี พอสมควรต่อการกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในภายนอก อาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกัน จะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ ให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุมาลี จันทรชลอ และคณะ (2551) ได้ศึกษาความเข้าใจปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนในกรุงเทพมหานครในภาพรวม ประชาชนกรุงเทพมหานครมีความเข้าใจปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในระดับพอใช้ ผลการเปรียบเทียบระหว่างประชาชนเพศชายและเพศหญิง และระหว่างประชาชนผู้ประกอบอาชีพ พบว่า แตกต่างกันของความเข้าใจหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ผลการศึกษาพฤติกรรมการดำเนินชีวิตชีวิตของประชาชนที่พักอาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลในภาพรวม พบว่า ประชาชนมีพฤติกรรมด้านการใช้จ่ายพอประมาณมีพฤติกรรมอยู่ในระดับบ่อยครั้งถึงเป็นประจำด้านความรอบคอบมีพฤติกรรมอยู่ในระดับบ่อยครั้ง ด้านความมีเหตุผลมีพฤติกรรมอยู่ในระดับบ่อยครั้ง ด้านการช่วยเหลือครอบครัวมีพฤติกรรมอยู่ในระดับบ่อยครั้ง ยกเว้นด้านการมีส่วนแก้ปัญหาในครอบครัว นักเรียนมีพฤติกรรมระดับนานครั้งประชาชนมีพฤติกรรมอยู่ในระดับบ่อยครั้งถึงนาน ๆ ครั้งด้านการช่วยเหลือสังคม ด้านการใส่ใจสิ่งแวดล้อม ส่วนด้านการพัฒนางานให้ก้าวหน้ามี

พฤติกรรมอยู่ในระดับนาน ๆ ครั้ง ผลการศึกษาพฤติกรรมของประชาชน 5 กลุ่มย่อย คือ นักเรียนโรงเรียนเอกชน นักเรียนโรงเรียนรัฐบาล พนักงานในภาคอุตสาหกรรม ผู้ให้บริการ และผู้ประกอบการค้ารายย่อย พบว่า มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ด้านความมีเหตุผล การดูแลสิ่งแวดล้อม การช่วยเหลือครอบครัว การช่วยเหลือสังคมและด้านความรอบคอบ ความแตกต่างอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ด้านการใช้จ่ายอย่างพอประมาณและการพัฒนาตนเองให้ก้าวหน้า ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยคำร้อยละ พบว่าประชาชนส่วนมาก มีความเห็นสอดคล้องกันว่าหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจะช่วยพัฒนาสังคมได้ และเห็นด้วยที่ทุกครอบครัวต้องทำงานประมาณค่าใช้จ่าย และเห็นด้วยว่าการดำเนินชีวิตเศรษฐกิจพอเพียงจะทำให้สบายภายหลัง

2. การศึกษากิจกรรมการเรียนรู้กระบวนการเรียนรู้เพื่อเปลี่ยนแปลงการดำเนินชีวิตตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรตำบลภูน้ำหยด จังหวัดเพชรบูรณ์ การดำรงชีวิตจำเป็นต้องมีความรู้และคุณธรรมประกอบด้วย ความรู้ช่วยสร้างภูมิคุ้มกันที่เหมาะสม ความรู้ในการประกอบวิชาชีพช่วยให้ธุรกิจและการงานเจริญก้าวหน้า หรือความรู้ในการลงทุนช่วยสร้างภูมิคุ้มกันให้นักลงทุนความรู้และประสบการณ์ จะช่วยทำให้เราตัดสินใจได้อย่างเป็นเหตุเป็นผลพื้นฐานความคิดและประสบการณ์ที่แตกต่างกันอาจทำให้เหตุผลของแต่ละคนนั้นแตกต่างกัน แต่หากทุกคนยึดมั่นอยู่ในหลักคุณธรรม ก็จะทำให้การอยู่ร่วมกันในสังคมเป็นไปอย่างสงบสุข ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกรรณิการ์ ภิรมย์รัตน์ (2553) ได้สรุปเกี่ยวกับพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักศึกษา จะเห็นได้ว่ามีตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในด้านหลักการ ประกอบด้วย 1) พอประมาณ 2) มีเหตุผล 3) มีภูมิคุ้มกันและด้านเงื่อนไข ประกอบด้วย 1) ความรู้ 2) คุณธรรม 3) ระดับความรู้ความเข้าใจปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักศึกษา 4) ระดับพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักศึกษา 5) ความคิดเห็นของนักศึกษาในการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตได้ จากการศึกษา สามารถสรุปความหมายแนวคิดเกี่ยวกับงานวิจัยหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจะเห็นได้ว่า นักวิชาการได้ศึกษาหลักปรัชญาเศรษฐกิจ ผลของการศึกษาเป็นตัวบ่งชี้ให้เห็นว่า ถ้านำไปปฏิบัติจริงแล้ว ย่อมจะได้ผลดีเพราะสามารถบริหารจัดการตามอัตราส่วนของหลักปรัชญาเศรษฐกิจ และลดความเสี่ยงการประกอบการลงได้ จะเห็นได้ว่ามีตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในด้านหลักการประกอบด้วย 1) ความรู้ 2) คุณธรรม 3) ระดับความรู้ความเข้าใจปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 4) ระดับพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง แต่กลับเพิ่ม

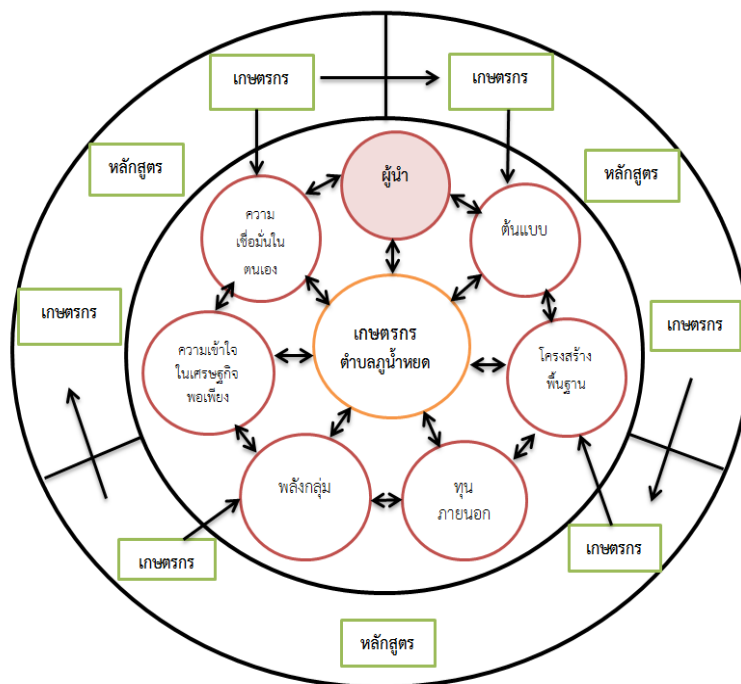
มูลค่าขึ้นได้ ลดอัตราความเสี่ยงความประพฤติกการใช้จ่ายลงได้ จึงสร้างความมั่นคง และความยั่งยืน ในครอบครัวและชุมชนสร้างชุมชนแห่งสันติภาพ ปัญหาภาพและเอกภาพในชุมชน

3. การศึกษาผลสัมฤทธิ์กระบวนการเรียนรู้เพื่อเปลี่ยนแปลงการดำเนินชีวิตตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกร ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ในหลักสูตร “เกษตรกรผู้เปลี่ยนแปลงชีวิต” ในกิจกรรมการเรียนรู้ทั้ง 5 Module ผู้ผ่านการอบรมได้มีการนำไปใช้ในครอบครัวขยายผลเกิดกิจกรรมภายในครอบครัว ความพอประมาณในทุกอย่าง ความพอดีไม่มากหรือน้อยจนเกินไปโดยไม่ต้องไม่เบียดเบียนตนเอง หรือผู้อื่นให้เดือดร้อน มีเหตุผล การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผลโดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ มีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวเอง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นโดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกลในส่วนปัจจัยสภาพแวดล้อมภายใน กลุ่มเกษตรกรมีสมาชิกที่มีความเชี่ยวชาญ ในด้านการผลิต การตลาด การเพาะปลูก การแปรรูป และการประชาสัมพันธ์ และสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้แก่ผู้ที่สนใจได้ และสินค้าเกษตรมีความต้องการในระดับประเทศ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเอกชัย พุ่มดวง (2557) พบว่า การสร้างกระบวนการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมของกลุ่มอาชีพในชุมชน จำนวน 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มจักสานกระเป๋ กลุ่มทำขนมไทย และกลุ่มทำปุ๋ยอินทรีย์ ในการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนากลุ่มอาชีพ โดยใช้การจัดการความรู้ (KM) เป็นเครื่องมือ ซึ่งพบว่าประกอบกลุ่มอาชีพในชุมชนได้ใช้กระบวนการแสวงหาความรู้ การสร้างความรู้ การถ่ายทอดความรู้ และการใช้ความรู้ แต่ยังขาดการจัดเก็บและการสืบค้นความรู้ นอกจากนี้กลุ่มอาชีพ มีการวิเคราะห์ศักยภาพของกลุ่ม การวิเคราะห์ปัญหา และการวิเคราะห์จุดแข็งจุดอ่อน การศึกษาดูงานจากแหล่งเรียนรู้ต้นแบบ โดยมีการกำหนดโจทย์ในการศึกษา ดูงานของชุมชนต้นแบบ ณ แหล่งเรียนรู้ดอนหวาย-ท่าจีน เพื่อศึกษาเรียนรู้แนวทางในการบริหาร จัดการและการดำเนินงานของ กลุ่มอาชีพ การประกอบธุรกิจชุมชน ผลิตภัณฑ์ชุมชนและภูมิปัญญาท้องถิ่น การพัฒนาศักยภาพของสมาชิกกลุ่มอาชีพให้มีความสามารถในการบริหารจัดการกลุ่มตามแนวคิดเศรษฐกิจชุมชน ด้วยการถอดบทเรียน จาก การศึกษาดูงานของชุมชนต้นแบบ การนำมาพัฒนากลยุทธ์ของกลุ่มอาชีพตำบลโคกโคเฒ่าให้มีความสามารถในการบริหารจัดการกลุ่มตามแนวคิดเศรษฐกิจชุมชน ออกได้เป็น 3 กลยุทธ์ คือ 1) พัฒนาผู้ผลิต ผู้ประกอบการ และการตลาด ด้วยการเพิ่มประสิทธิภาพกลุ่มผู้ผลิต และการส่งเสริมช่องทางการตลาด 2) พัฒนาลิขสิทธิ์ของชุมชนด้วย องค์ความรู้ ด้วยการพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์

และการสร้างมูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์ การสร้างกระบวนการเรียนรู้และสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้วยการสืบค้น รวบรวม และเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่น

องค์ความรู้ใหม่

รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรเกษตรกรผู้เปลี่ยนชีวิตตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในการทำงานและปฏิบัติหน้าที่ตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ของตนในการเป็นผู้ให้บริการแก่สังคม และร่วมเสริมสร้างสถานะแวดล้อมที่เอื้อต่อการอยู่ร่วมกันของคนในสังคมและอยู่ร่วมกับระบบนิเวศได้อย่างสมดุลมีสำนึกในคุณธรรมความซื่อสัตย์สุจริตมีสติยั้งคิดใช้ปัญญาพิจารณา อย่างรอบคอบในการดำเนินชีวิตและปฏิบัติหน้าที่บนพื้นฐานของความมีเหตุมีผลพอประมาณกับศักยภาพและสถานภาพของแต่ละบุคคลในแต่ละสถานการณ์และหมั่นเสริมสร้างความรู้ให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ เพื่อจะได้มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีการเรียนรู้ทรัพยากรธรรมชาติที่สมบูรณ์ วิธีการดำเนินชีวิตองค์ประกอบเหล่านี้จะช่วยผลักดันให้ชุมชนมีการส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตและเป็นชุมชนพอเพียงได้เพราะการนำเอาองค์ความรู้ประเพณีความเชื่อมาประยุกต์ใช้กับชุมชนตนเอง

ภาพที่ 1 กระบวนการเรียนรู้เพื่อเปลี่ยนแปลงการดำเนินชีวิตตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกร

จากภาพที่ 1 แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของหลักสูตรฝึกอบรม “เกษตรกรผู้เปลี่ยนแปลงชีวิต” ในกระบวนการสร้างการเปลี่ยนแปลงวิธีการดำรงชีพของเกษตรกรผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ทำการเกษตรตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงผ่านการออกแบบกระบวนการที่ไม่ต้องทิ้งการทำเกษตรแบบเดิมและมีการจัดการพื้นที่ให้เป็นเศรษฐกิจพอเพียงโดยการมีส่วนร่วมของเกษตรกร ตำบลภูน้ำหยด จังหวัดเพชรบูรณ์ ใน Module 1: วัจนชีวิตเกษตรกรตำบลภูน้ำหยด ที่มุ่งให้เกษตรกรได้เข้าใจถึงผลกระทบต่อการดำรงชีพ ปัจจัยการผลิต และปัจจัยพึ่งพาธรรมชาติ จากกระบวนการเรียนรู้เพื่อเปลี่ยนแปลงการดำเนินชีวิตตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรผ่านกิจกรรมเรียนรู้ในหลักสูตร Module 2: เมื่อชีวิตพึ่งพาอาหารจากภายนอก ที่มุ่งให้เกษตรกรได้เข้าใจถึงผลกระทบจากการพึ่งพาปัจจัยภายนอกเพื่อการดำรงชีพ Module 3: สร้างอาหารในบ้านเรา ที่มุ่งให้เกษตรกรสามารถวางแผนการจัดการพื้นที่บริเวณบ้านของตนเอง หรือแบ่งพื้นที่ในไร่ เพื่อปลูกผักสวนครัว ผลิดอาหารที่ปลอดภัยได้ และสร้างความมั่นคงทางอาหารในครัวเรือนได้ Module 4: ก้าวสู่ชีวิตแบบพอเพียง ที่มุ่งให้เกษตรกรเข้าใจปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้อย่างลึกซึ้ง สามารถนำไปปรับใช้ในการดำรงชีวิตได้อย่างเหมาะสม และ Module 5: ปฏิบัติการสร้าง ความมั่นคงทางอาหาร ที่มุ่งให้เกษตรกรได้เรียนรู้และปฏิบัติการสร้างความเปลี่ยนแปลงสู่การพึ่งตนเองอย่างยั่งยืนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในเชิงนโยบาย

1. องค์การบริหารส่วนตำบลภูน้ำหยด ควรมีนโยบายกระบวนการเรียนรู้เพื่อเปลี่ยนแปลงการดำเนินชีวิตตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรตำบลภูน้ำหยด จังหวัดเพชรบูรณ์
2. องค์การบริหารส่วนตำบลภูน้ำหยด ควรสนับสนุนโครงการกระบวนการเรียนรู้เพื่อเปลี่ยนแปลงการดำเนินชีวิตตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรตำบลภูน้ำหยด จังหวัดเพชรบูรณ์

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ชุมชนต้องร่วมกันสร้างผู้นำ ในการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำรงชีวิต ขยายผลต้นแบบที่ประสบความสำเร็จในการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำรงชีวิตให้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องสนับสนุนการเปลี่ยนแปลงการดำเนินชีวิตตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกร

2. ชุมชนต้องมีการจัดระบบการเรียนรู้ร่วมกันที่ส่งเสริมการสร้าง ความเชื่อและความศรัทธาในตน เพื่อให้เกิดการมุ่งมั่นและศรัทธาในการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำรงชีวิต สนับสนุนการเปลี่ยนแปลงการดำเนินชีวิตตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกร

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการวิจัยเรื่องการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการเปลี่ยนแปลงการดำรงชีพจากวิถีเศรษฐกิจแบบพึ่งตลาดสู่วิถีเศรษฐกิจแบบพึ่งตนเองของชาวไร่อ้อยและไร่มันสำปะหลังอำเภอสว่างวีระบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยได้รับการสนับสนุนทุนวิจัยจากสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ

เอกสารอ้างอิง

- กรรณิการ์ ภิรมย์รัตน์. (2553). *พฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของ นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตกรุงเทพมหานคร*. (รายงานการวิจัย). คณะครู ศาสตร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- พระมหาบุญเลิศ ช่วยธานี. (2546). *การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมข้าวของชาวนาจังหวัดสุพรรณบุรี: ศึกษาเฉพาะกรณีตำบลบางตาเถร อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี*. (วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาสังคม). คณะพัฒนาสังคม: สถาบันบัณฑิตพัฒน บริหารศาสตร์.
- สุมาลี จันทรชลอ. (2551). *การศึกษาความเข้าใจปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนใน กรุงเทพมหานคร*. (รายงานการวิจัย). สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ: คณะครู ศาสตรอุตสาหกรรมและเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี.
- สำนักบริหารทะเบียน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย. *ตำบลภูน้ำหยด*. เข้าถึงได้จาก [http:// service.nso.go.th/nso/nsopublish/districtList / S010107/th/45.htm](http://service.nso.go.th/nso/nsopublish/districtList / S010107/th/45.htm)
- เอกชัย พุ่มดวง. (2557). *กระบวนการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมตามแนวเศรษฐกิจ ชุมชนในตำบลโคกโคเฒ่า อำเภอมะเข่ จังหวัดสุพรรณบุรี*. (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต

